

SCI-CONF.COM.UA

INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATIONS IN HUMAN LIFE

**PROCEEDINGS OF XII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
JUNE 8-10, 2022**

**MANCHESTER
2022**

INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATIONS IN HUMAN LIFE

Proceedings of XII International Scientific and Practical Conference

Manchester, United Kingdom

8-10 June 2022

Manchester, United Kingdom

2022

UDC 001.1

The 12th International scientific and practical conference “International scientific innovations in human life” (June 8-10, 2022) Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 2022. 991 p.

ISBN 978-92-9472-195-2

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // International scientific innovations in human life. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Manchester, United Kingdom. 2022. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/xii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-international-scientific-innovations-in-human-life-8-10-iyunya-2022-goda-manchester-velikobritaniya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: manchester@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2022 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2022 Cognum Publishing House ®

©2022 Authors of the articles

	ДОГОВОРУ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ	
154.	Любши К. І. АНТИУТОПІЯ КИТАЮ: СОЦІАЛЬНІ КРЕДИТИ ЗАМІСТЬ СВОБОДИ	954
155.	Мачуський В. В., Артёмцева О. Д., Міна А. О. ОХОРОНА ПРАВ НА КОМЕРЦІЙНЕ НАЙМЕНУВАННЯ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ. ДОМЕННІ СПОРИ	962
156.	Рогова О. Г. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ ЄС У ВІЙСЬКОВО- ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ	973
157.	Тімуш Д. І. МЕЖІ НЕДОТОРКАНОСТІ СУДДІ У МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІ ТА НАЦІОНАЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ	982
158.	Шендрик Ю. В. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ТИМЧАСОВОГО ДОСТУПУ ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОКРЕМОЇ КАТЕГОРІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	986

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ ЄС У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ

Рогова Олена Геннадіївна

К.ю.н., доцент, доцент кафедри
правового регулювання економіки;
Харківській національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

Анотація. Тривалий час вагомою перешкодою формування спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС було і залишається дещо суперечливе розуміння різними державами-членами ролі ЄС в системі глобальної та європейської безпеки, а також можливості/спроможності ЄС визначати свою автономію у контексті тих зобов'язань, якими пов'язані держави-члени ЄС, що, водночас, мають статус членства у НАТО. Нормативно-правове оформлення процесу інтеграції ЄС у військово-політичній сфері розпочалося з Маастрихтського договору 1992 р., пізніше Лісабонський договір упорядкував систему безпекової політики ЄС. В умовах збройної агресії Російської Федерації проти України система колективної безпеки ЄС та її правове забезпечення повинні зазнати доктринальних змін.

Ключові слова: політика безпеки, Європейський Союз, європейська інтеграція, інтегрований підхід, міжнародне право, європейське право.

Як відомо, у роки після II Світової війни та перші роки формування європейських спільнот погляди А. Спінеллі, Е. Россі, У. Черчіля щодо створення «Сполучених Штатів Європи» стали фактичною маніфестацією концепції федералізму, яку розуміли як певний запобіжник виникнення подальших конфліктів між суб'єктами нового загальноєвропейського утворення. Тому в основі процесів європейської інтеграції протягом тривалого часу перебувала презумпція відмови країн Європи від військового шляху

розв'язання конфліктів на користь цілком прагматичним економічним інтересам європейських спільнот.

Проблематика інтеграції Європейського Союзу (надалі – ЄС) у військово-політичній сфері перебуває у колі інтересів міжнародного та європейського права, історії європейської інтеграції, теорії політичних процесів та систем. Гнатюк М., Грицяк І., Мартинов А., Романова О. та чимало інших дослідників присвятили свої наукові пошуки зазначеній проблематиці. Водночас, жахливі події збройної агресії Російської Федерації проти України актуалізували – не тільки для України, але й для ЄС – проблему подальшого формування спільної оборонної та безпекової політики.

З урахуванням зазначеного *метою* нашого дослідження є проаналізувати правове оформлення процесу інтеграції ЄС у військово-політичній сфері.

Досліджуючи історичний перебіг процесів європейської інтеграції, можна чітко визначити, що нормативно-правове оформлення процесу інтеграції ЄС у військово-політичній сфері розпочалося з Договору про Європейський Союз (Маастрихтський договір 1992 р.), який визначив Спільну зовнішню політику та політику безпеки (надалі – СЗППБ) однією з трьох опор (стовпів), на якій базується вся європейська спільнота. Амстердамський договір (1997 р.) розвинув положення Договору про Європейський Союз 1992 року у досліджуваний сфері. Але, незважаючи на документальне оформлення СЗППБ у цих документах, фактичного формування спільної політики безпеки на рівні ЄС на той час не відбулося, ймовірно, через високу прихильність національних урядів держав-членів своїм суверенним правам у царині безпеки та оборони. З іншого боку, чинником такого повільного та невиразного процесу формування спільної європейської політики безпеки, на нашу думку, була віра європейських політиків у потенціал функціональних зв'язків між членами ЄС.

За висновком М. М. Гнатюка, «концептуалізація майбутнього інтеграційного об'єднання у формі мережі деполітизованих функціональних агенцій співвідноситься з ліберально-ідеалістською традицією, що відкидає неминучість війни та наголошує на можливості поліпшення міжнародних

відносин за допомогою співробітництва та міжнародних інституцій» [1, с. 93]. Таким чином, зазначений підхід базується на презумпції нераціональності війни як способу розв'язання міжнародних суперечностей.

Війна НАТО в Косово (березень – червень 1999 р.) продемонструвала ступінь відставання військ європейських країн НАТО від рівня розвитку військової машини США. На думку аналітиків з питань оборони, подібне технологічне відставання є небезпечним навіть для самої спроможності НАТО здійснювати спільні союзницькі військові операції у середньо терміновій перспективі [2, с.89].

Більш-менш значущі військові операції (операції військ США в Афганістані, Югославії, Іраку), на нашу думку, стали чинниками, що виявили протиріччя між Німеччиною, Францією та Сполученими Штатами в межах Північно-Атлантичного альянсу. З іншого боку, вони засвідчили постійну тенденцію посилення претензій США на гегемонію в системі глобальної безпеки (не тільки в межах НАТО, а й у глобальному вимірі), на фоні яких військово-політичні амбіції ЄС виглядали непереконливо.

Найбільш спірними питаннями, щодо яких важко було досягнути спільної позиції у відносинах між США та європейськими союзниками, стали «доцільність тотального силового домінування США, ставлення до дотримання прав людини в процесі боротьби проти світового тероризму, ставлення до смертної кари, відношення до ядерної програми Ірану та КНДР» [2, с.91]. Окрім зазначених суперечностей, на нашу думку, на заваді процесу формування потужної європейської ідентичності у галузі оборони та безпеки стали внутрішні колізії у самому ЄС, у тому числі – щодо формату європейських сил, їх фінансування.

У 2003 році ЄС схвалив свою першу Стратегію європейської безпеки. У 2005 році Європейська Рада схвалила Концепцію підтримки реформування сфери безпеки в рамках Європейської політики безпеки та оборони. У 2006 році Єврокомісія схвалила Концепцію підтримки реформування сфери безпеки Європейським Співтовариством. Ці документи Визначили концептуальний

підхід ЄС до реформ у сфері безпеки. У 2016 р. Європейська комісія оприлюднила Повідомлення для Європейського парламенту та Ради – Елементи стратегічних засад реформування сфери безпеки в ЄС [3].

Ще до підписання 13 грудня 2007 р. Лісабонського договору реформ стало зрозуміло, що у ЄС на різних рівнях сформувалася та триває дискусія про СЗППБ. А. Мартинов виокремлює: перший рівень обговорення цієї проблеми, який пов'язаний зі «старими» країнами-членами ЄС. Національні еліти зайняли діаметральні позиції. Якщо лівоцентристські, правоцентристські та ліберальні європейські партії підтримують міжурядовий підхід до розвитку процесу європейської інтеграції та його вихід на наднаціональний рівень співпраці, то ультраправі різко заперечують проти нього. Основними інструментами проведення спільної зовнішньої політики Євросоюзу Лісабонським договором було визначено: спільні стратегії, спільні дії, спільні рішення та декларації [4, с.45].

За висновком О. М. Проскурні, Лісабонський договір вперше упорядкував систему безпекової політики ЄС, увібравши в неї все корисне з минулого, створивши потужний центр керівництва цією політикою та, відповідно, зробивши історичний переворот у цій сфері. У рамках ЄС будівництво європейської політики безпеки та оборони (надалі – ЄПБО) як складової частини СЗППБ стало одним із найяскравіших проявів проблеми співвідношення повноважень між національним і наднаціональним рівнями політичного управління. Сфери зовнішньої політики, безпеки й оборони є найбільш чутливими для будь-якої держави, тому ЄПБО практично цілком має міждержавний характер. Лісабонський договір, який вніс велику кількість принципіальних інституційних змін, залишається консервативним і підтверджує «недоторканність» міждержавної основи співробітництва [5, с. 15].

Можна стверджувати, що достатньо вагомою перешкодою формування СЗППБ було і залишається дещо суперечливе розуміння різними державами-членами ролі ЄС в системі глобальної та європейської безпеки, а також можливості/спроможності ЄС визначати свою автономію у контексті тих

зобов'язань, якими пов'язані держави-члени ЄС, що, водночас, мають статус членства у НАТО.

Як справедливо зазначає О. В. Романова, у рамках зазначеної проблеми Західна Європа діє в межах так званого дуалізму самосприйняття й самовизначення, що знайшов своє відображення в двох традиційних напрямках – атлантистів і європеїстів [6, с. 5]. Не можна не погодитися, що зовнішньополітичні стратегії Франції, Німеччини і Великобританії і фактор трансатлантизму істотно впливали на можливість переходу міждержавного співробітництва в сфері СЗППБ на наднаціональний рівень й на перспективи створення незалежного від НАТО військово-політичного «виміру» ЄС [6, с. 3].

Оскільки сфера СЗППБ була і залишається однією з найбільш «чутливих» сфер європейської інтеграції, доцільно виокремити чинники об'єктивного та суб'єктивного характеру, які впливають на її формування. На перший погляд, політичні погляди та зовнішньополітичну орієнтацію окремих європейських політиків можна вважати суб'єктивним фактором, але з урахуванням значення такого «суб'єктивізму» для всього європейського контексту цей фактор набуває ознак об'єктивного. Тривалі дискусії щодо принципів та форм СЗППБ, які точилися та продовжують точитися на рівні національних урядів, а також на рівні наднаціональних європейських інституцій свідчать, що позиції «євроскептиків» ще й досі залишаються сильними саме у аспекті подальшої СЗППБ, у той час як «єврооптимісти» втрачають шанси. І тут цілком очевидними є чинники загальної європейської згуртованості, «спектрального аналізу» національних парламентів та урядів, економічних важелів формування національних економік (як-то, наприклад, більша чи менша залежність від російського газу чи нафти). Також, до об'єктивних чинників, що перешкоджають формуванню ефективної СЗППБ, належать суперечності між Європейською Комісією та Європейським парламентом.

У червні 2016 року на засіданні Європейської Ради була схвалена Глобальна стратегія ЄС «Спільне бачення, Спільна дія: Сильніша Європа» (EU Global Strategy «Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe», EUGS).

П'ятьма пріоритетами зовнішньої діяльності ЄС були визначені: посилення безпеки й оборони; інвестування у стійкість держав і суспільств на сході і півдні; розвиток інтегрованого підходу до конфліктів і криз; сприяння і підтримка спільного регіонального порядку; посилення глобального управління на основі міжнародного права [7].

Міністри закордонних справ та міністри оборони 23-х держав-членів ЄС у листопаді 2017 року взяли на себе зобов'язання поглибити співпрацю у сфері безпеки. Представники 23-х з 28-ми членів ЄС підписали декларацію про наміри брати участь у «постійній структурній співпраці з питань безпеки та оборони» (Permanent Structured Cooperation on security and defence, PESCO). Це є одним з кроків на шляху створення європейського оборонного союзу [8].

Важливо підкреслити, що пошук найбільш ефективної концепції військово-політичної інтеграції ЄС завжди коливався у діапазоні від «абсолютний суверенітет» до «обмежений суверенітет», або, коректніше – готовність до самообмеження суверенних прав держав-членів у сфері безпеки та оборони.

20 січня 2020 р. Європейським Парламентом було ухвалено резолюцію щодо впровадження Спільної безпекової та оборонної політики ЄС у 2020 році, у якій акцентується на важливості зобов'язань ЄС щодо забезпечення суверенітету країн-членів, їх незалежності та територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів. У цій резолюції підкреслено, що для Європейського Парламенту важливо захищати слабкі сторони ЄС задля того, щоб гарантувати ефективний спільний захист громадян європейських країн [9].

У сучасному політичному дискурсі ЄС не останню роль відіграють амбітні погляди президента Франції про «стратегічну автономію» ЄС та «європейський суверенітет» («Доктрина Макрона»), що спирається на кардинальне зменшення залежності ЄС від США і НАТО. Президент Франції переконаний, що Євросоюз має вийти на автономну стратегічну спроможність забезпечувати управління власною військовою силою, так званою «європейською армією», та оперативне її застосування [10]. Доктринальні

погляди Макрона включають амбітні наміри розвивати європейську оборонну промисловість, технології військового і подвійного призначення.

Водночас, не варто забувати, що для значної частини європейських політиків найбільш вагомим аргументом залишається «американський ядерний щит», як основа стримування збройної агресії.

Серед європейських держав ядерну зброю мають Франція і Велика Британія. Основу цього європейського потенціалу становить ядерна парасолька НАТО, представлена силами США і Британії. Французькі ядерні сили не входять до відповідної компоненти Альянсу. І це також додає аргументів для опонентів Макрона щодо європейської «стратегічної автономії». Саме тому міністр оборони ФРН Аннегрет Крамп-Карренбауер підкреслила, що європейці не зможуть замінити вирішальну роль Америки як постачальника безпеки, США мають продовжувати утримувати Європу під своєю ядерною парасолькою в найближчому майбутньому, а Європейський континент залишається залежним як від американської ядерної зброї, так і звичайних озброєнь, присутності військового контингенту [10].

З урахуванням зазначеного можна стверджувати, що військово-політична доктрина ЄС коливається від «єдність позицій за умови визнання статусу США як глобального провайдера безпеки» до «стратегічної автономії та зменшення залежності ЄС від США і НАТО».

Події збройного вторгнення Російської Федерації (надалі – РФ) на територію суверенної України у лютому 2022 р. стали каталізатором багатьох загальноєвропейських процесів (як би цинічно це не звучало). Серед таких процесів – формування системи СЗППБ ЄС. З одного боку, агресія РФ виявила значну недостатність наявного рівня безпекової політики ЄС, неготовність до адекватної політичної відповіді на такі події, слабку інституційну спроможність європейської дипломатії, наявність декількох політичних концепцій запобігання агресивній політиці РФ тощо. З іншого боку, захватницька війна, яку веде РФ в Україні, консолідувала зусилля європейських політиків у пошуку

найбільш адекватних та гнучких інструментів реакції на загрози такого масштабу.

На думку виконавчої директорки Інституту безпеки Східної Європи Юлії Осмоловської, Росія намагається зараз вивести обговорення питання гарантій безпеки в Європі та стабільної системи безпеки в Європі на рівень суто двостороннього спілкування зі Сполученими Штатами, нехтуючи при цьому позицією європейських країн, що дуже дратує Європейський союз. Така модель вирішення проблем дискредитує усю міжнародну безпекову систему [11].

На нашу думку, сучасна система колективної безпеки та оборони, яка формується у межах ЄС, не повинна догматично дублювати ті функції, які уособлює НАТО, а виробити власну гнучку стратегію забезпечення суверенітету держав-членів, і, водночас, можливість ефективно реагувати на загрози колективній європейській безпеці. З цією метою подальші скоординовані дії ЄС у сфері СЗППБ мають забезпечити відповідний політичний, військовий, економічних баланс інтересів всередині ЄС, а також баланс трансатлантичних відносин європейців. З іншого боку, на нашу думку, важливим – не просто теоретичним, а й першу чергу – практичним завданням європейського права залишається обґрунтування оновленої доктринальної «версії» міжнародного права та ефективності його інструментів в умовах тотального нехтування РФ усталеними принципами та практиками міжнародного права.

Список літератури:

1. Гнатюк М. М. Політична суб'єктність Європейського Союзу (інституційно-нормативні характеристики лісабонської моделі): *дис...док. політ. наук*; 23.00.04; Чернівець. нац. ун-т ім.Юрія Федьковича, 2016. 403 с.

2. Грубінко А. В. Європейський Союз після Brexit: продовження історії Моногр./ А.В. Грубінко, А.Ю. Мартинов. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2021. 258 с.

3. Цілісність сектору безпеки. URL: <https://securitysectorintegrity.com/uk/>

4. Мартинов А. Спільна зовнішня і безпекова політика Європейського Союзу: основні етапи розвитку. URL: <http://eustudies.history.knu.ua/uk/andrij-martynov-spilna-zovnishnya-i-bezpekova-polityka-yevropejskogo-soyuzu-osnovni-etapy-rozvytku/>
5. Проскурня О. М. Світова та конкурентна політика країн Європейського Союзу: *конспект лекцій*. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». Харків : НТУ «ХПІ», 2020. 41 с. URL: http://web.kpi.kharkov.ua/bapm/wp-content/uploads/sites/28/2020/04/Material_for_M2_svit_pol_EC.pdf.
6. Романова О. В. Зовнішньополітичні стратегії Франції, Німеччини та Великобританії у контексті розвитку й імплементації СЗБП ЄС: *А/реф. дис. ... канд. політ. наук. 23.00.04*. Одеська національна юридична академія. Одеса, 2008. 21 с.
7. Глобальна стратегія ЄС: Місце, роль і вклад України: *Результати експертного опитування*. URL: http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Survey_EUGS-Ukraine_Ukr.pdf.
8. PESCO. URL: <https://www.dw.com/uk/pesco/t-41456162>
9. Впровадження Спільної безпекової та оборонної політики ЄС у 2020 році – звіт Європейського Парламенту. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/vprovadzhennya-spilnoyi-bezpekovoyi-ta-oboronnoyi-polityky-yes-u-2020-roci-zvit-yevropeyskogo>.
10. Лавренюк А., Танасійчук О. Доктрина Макрона: чи захистить себе Європа без США і НАТО? *Укрінформ: Мультимедійна платформа іномовлення України*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3139932-doktrina-makrona-ci-zahistit-sebe-evropa-bez-ssa-i-nato.html>
11. Активізація політики ЄС та НАТО. Чого очікувати Україні від союзників. Пояснює експертка. URL: <https://suspilne.media/195888-aktivizacia-politiki-es-ta-nato-cogo-ocikuvati-ukraini-vid-souznikiv-poasnue-ekspertka/>